

ТВОРЧИСТЬ УЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ У КОНТЕКСТІ СТВОРЕННЯ ЦИФРОВОГО ВМІСТУ ДЛЯ АДАПТАЦІЙНОГО ПЕРІОДУ ПЕРШОКЛАСНИКІВ

Анна Шпеко, здобувач ступеня вищої освіти «доктор філософії»

Науковий керівник: С. І. Стрілець, доктор педагогічних наук, професор

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка (Україна)

CREATIVITY OF A PRIMARY SCHOOL TEACHER IN THE CONTEXT OF CREATING DIGITAL CONTENT FOR THE FIRST-GRADERS ADAPTATION PERIOD

Anna Shpeko, PhD student

T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium» (Ukraine)

***Анотація.** Розкрито специфіку підготовки творчого аспекту вчителя початкових класів. Репрезентовано способи створення цифрового контенту педагогом з метою плавної адаптації першокласників. Подано рекомендації щодо впровадження такого вмісту в освітньому процесі з урахуванням особливостей наступності дошкільної та початкової освіти.*

***Ключові слова:** творчість учителя, цифровий вміст, адаптаційний період першокласників.*

***Abstract.** The specifics of the creative aspect of primary school teacher training are revealed. Methods of creating digital content by the teacher for the purpose of smooth adaptation of first-graders are represented. Recommendations for the implementation of such content in the educational process are given, taking into account the peculiarities of the continuity of preschool and primary education.*

***Keywords:** teacher's creativity, digital content, adaptation period of first-graders.*

Творчість учительства як один із складників успішної особистості відіграє важливу роль у створенні цифрового вмісту, особливо у глобалізовано-цифрову епоху, коли спостерігається стрімкий перехід до змішаного або онлайн-навчання та дедалі частіше використовуються цифрові технології в освітньому процесі. Адже для багатьох педагогів та учнів вони є частиною міжособистісної взаємодії та повсякденного життя.

Роль гуманістичних цінностей у сучасній освітній системі зростає під час впровадження концепції НУШ, відтак постає нагальна потреба у перепідготовці учителів початкової школи та вихователів закладів дошкільної освіти з метою підтримки їх до пошуків нових рішень, до бажання генерувати певну творчу ідею, до розвитку особистості, готової до активних продуктивних дій у країні та світі, здатної працювати в умовах сьогодення [5; 6].

Для того щоб майбутні вчителі прагнули до вияву критичного мислення та розвивали творчість, у сучасному ЗВО необхідно посилювати процесуальну складову підготовки, урізноманітнювати soft-інструментарій методів викладання, домінантою яких є тренінгові та коучингові підходи, реалізація повноцінної проектної діяльності, фасилітація, динаміка груп [2, с. 296]. Власним прикладом викладачі демонструватимуть жагу до творчості, що є першою сходинкою до створення власних творчих продуктів майбутніх педагогів початкових класів.

У процесі підготовки фахівців важливо формувати розуміння сутності наступності між дошкільною і початковою освітою, установки на самовдосконалення і самоосвіту, розвивати компетентності, рефлексивні здібності, досліджувати особистісне зростання і професійний розвиток [1, с. 270]. До того ж програми повинні охоплювати «філософсько-психологічне опрацювання проблем цифрової трансформації і ґрунтовну психолого-педагогічну інструменталізацію наявної педагогічної практики стосовно новітніх викликів» [3, с. 6].

Такий підхід здійснюється в Національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка як під час проведення тренінгів, так і в процесі вивчення студентами

дисциплін, зокрема: «Педагогічна інноватика в початковій школі», «Методика навчання математичної освітньої галузі». Саме тоді демонструються творчі розробки для учнів цифрового покоління, зазначаються їхні переваги, аналізується те, що потребує вдосконалень, наводяться альтернативні способи використання, відбувається не тільки показ матеріалу, а й перевтілення студентів у молодших школярів, які апробуюють мультимедійний контент.

Перехід старших дошкільників до закладу початкової освіти змінює їхню роль у соціумі, діти усвідомлюють себе не просто вихованцями, а школярами – рівноправними суб'єктами освітньої діяльності. Для них є характерними поява нових обов'язків, зміна соціального статусу та стилю взаємодії, розширення контактів, що зумовлює виникнення інших, нетипових для дошкільника потреб й інтересів, зокрема з'являється потреба в навчанні як систематичній діяльності. Специфіка успішності розвитку першокласника в умовах ЗЗСО зумовлюється рівнем його готовності до школи та плавністю перебігу періоду адаптації.

Під адаптацією першокласників розуміємо природний процес пристосування дитини 6–7 років в безпечному просторі до умов освітнього процесу шляхом залучення її до системної взаємодії в новому середовищі з певним колом осіб (учителями, однокласниками, персоналом школи), що забезпечують створення доброзичливої атмосфери. Це здійснюється через вербальну й невербальну комунікацію, знайомство зі шкільними правилами, проведення ранкових зустрічей, демонстрацію емоційної розкритості та емоційної саморегуляції, мотиваційно–ціннісне сприйняття особливостей нової соціальної ситуації молодшого школяра, що у підсумку готує його до успішного набуття ключових компетентностей.

Протилежним явищем є дезадаптація, для уникнення якої варто враховувати якість та спосіб подання учителем контенту. Нехтуючи цими критеріями, педагог, по суті, прирікає учнів на відчуття втоми, викликає почуття байдужості та знижує рівень інтересу до шкільного життя, відволікає на більш захопливі об'єкти, ніж ті, що є, не пов'язані з темою тощо.

Відповідно до Концепції виховання дітей та молоді в цифровому просторі, розвиток цифрових технологій та поширення їх в Україні передбачають активний пошук вихователями та вчителями інноваційних шляхів підвищення ефективності освітнього процесу [3, с. 2].

Незважаючи на те, що у Базовому компоненті дошкільної освіти цифрова компетентність дитини занесена до варіативної частини стандарту, чимала кількість старших дошкільників вміють користуватися гаджетами для різних цілей, розуміють специфіку їх використання завдяки активним користувальницьким умінням. Проте не завжди це сприяє цифровій грамотності та розвитку навичок, потрібних для взаємодії. Тому необхідно, щоб у процес входження в кіберпростір були залучені дорослі, які б допомогли перетворити несвідоме клацання пристрою на активне формування світогляду дитини, яка готується до зміни середовища, де продовжуватиметься набуття такого досвіду внаслідок розвитку однієї з ключових компетентностей – інформаційно-комунікаційної. Отже, використання цифрового вмісту педагогом є істотним процесом, а його розробка має враховувати певні вимоги.

Адаптивність – це перше, на що необхідно звернути увагу. Тобто вихідний продукт, створений засобами цифрових технологій, повинен відповідати особливостям школярів, бути візуально привабливим та легким у сприйнятті, реалізовуватися, враховуючи можливості закладу освіти та персонального забезпечення учнів, і, як наслідок, сприяти повноцінному розвитку соціально-емоційних навичок. Окрім цього, відомо, що діти швидко всотують новітні тренди, тому вчитель, створюючи дидактичний матеріал у процесі діджиталізації, має зважати на те, що цікавить дітей, на їхні вподобання щодо традиційного і розважального медіаконтенту, зокрема персонажів, які часто є взірцем наслідування поведінки, чи антиподів, поведінку яких не слід імітувати, обов'язково враховуючи принцип доцільності.

Без натхнення важко створити будь-який творчий матеріал, тому нерідко його черпають під час перегляду розробок іноземних, вітчизняних вихователів і учителів, на сторінках дитячих каналів у соціальних мережах (наприклад, каналу «ПлюсПлюс», де розміщено багато завдань для дітей дошкільного й молодшого шкільного віку з логічним навантаженням, на уважність, на визначення емоційного стану), у застосунках («Вивчаю – не чекаю», «Мова – ДНК нації»), під час проходження курсів та перегляду вебінарів). Для створення подібних авторських розробок варто знати і вміти добирати оптимальні програми, онлайн-сервіси, додатки, месенджери, платформи тощо. Саме тому ЗВО мають приділяти цьому достатньо часу – вчити майбутніх фахівців орієнтуватися в цифровому середовищі.

Розробляти такий інноваційний вміст можна в різних форматах та представляти молодшим школярам у вигляді аудіо, відео, інтерактивних вправ, QR-кодів, мультимедійних презентацій, комплекту стікерів тощо. Наприклад, аудіо використовувати для ознайомлення з ввічливими комунікативними формами нетрадиційних привітань від усіх педагогічних партнерів, емоційного налаштування під час прослуховування афірмаційних настанов через слухове сприйняття, психологічної релаксації та відновлення психоемоційного стану (уявлення дітьми себе у певній локації – ліс, море, гори – на основі почутих звуків, мелодій).

Творчість може виявлятися у створенні пізнавальних відео, що сприяють збагаченню соціального досвіду та розумінню емоцій. Здебільшого діти краще усвідомлюють візуальний контент (співпраця оточення, показ емоційного спектру, невербальна комунікація). Наприклад, добірка ключових уривків з мультиплікацій чи фільмів з позначенням їхньої головної ідеї стисло, що передбачає створення єдиного декількахвилинного відео з важливими істинами, які вчать часом краще, ніж розповідь. Оскільки під час адаптаційного періоду не всі діти володіють навичкою читання, учитель може озвучувати текст сам чи запропонувати школярам за побаченим визначити основну думку без читання.

Героями мультимедійних презентацій, яких учитель додаватиме у вигляді зображень для ознайомлення дітей з новими поняттями, процесами для визначення настрою, можуть бути реальні зоологічні персонажі, як пес Патрон чи кіт Степан, або ж персонажі коміксів з Кіновсесвіту Marvel чи Warner Bros., якими діти захоплюються, незважаючи на свій досить юний вік. Такий контент є етичним, захоплюючим та водночас естетичним.

Під час адаптаційного періоду діти ознайомлюються з пришкольною територією та приміщенням, у якому здобуватимуть освіту. Тому доцільно організувати квест, під час якого вчитель пересуватиметься разом з дітьми за підказками, щоб знайти той чи інший кабінет, бібліотеку тощо. Подібне можна організувати ще до початку навчання, тобто в серпні місяці. Спочатку учитель добирає героїв квесту відповідно до актуальних захоплень учнів. З метою ще більшої зацікавленості завдання (віршовані форми, розгляд зображень, слухання записів) представлені у вигляді QR-кодів. Наприклад, діти розглядають зображення страв, обладнання кухарів, персонал тощо, відсканувавши код; далі на основі колективного обговорення зрозуміють, про яке місце мовиться, та перейдуть безпосередньо до нього. У такий спосіб педагог ознайомить майбутніх школярів з одним із приміщень у школі – ідальнею.

За аналогією учні проробляють такі ж дії для ознайомлення з іншими частинами школи, проте завдання, пропонувані в QR-кодах, будуть відрізнятися, зокрема залученням різних органів чуття: для актовій зали доречним буде переглянути уривок невеликої вистави; для кабінету музичного мистецтва – прослухати аудіо різних інструментів; для футбольного майданчика – показати гіф-зображення відомих футболістів; для медичного кабінету – комплекс загадок, розгадавши які, складається електронний пазл у LearningApps з малюнком кабінету; для басейну – виконати популярну руханку «Baby shark», що наштовхне дітей на думку про ймовірне приміщення. Добір завдань залежить від творчого підходу вчителя. Ознайомлення з осередками у класі може також проходити у квестовій формі.

Розроблені педагогом інтерактивні завдання допомагають засвоювати інформацію, розуміти побачене й почуте, ділитися власним досвідом, формують навичку доводити справу до завершення, сприяють як руховій активності, так і розвитку когнітивних здібностей.

Гральний кубик або колесо фортуни є чудовими онлайн помічниками, варіацій яких удосталь. За умови їх використання вчитель здійснює зручні налаштування, вказавши такі параметри, як кількість кубиків, учнів у класі, вписати запитання або ж вставити зображення тощо. Коли учні чекають, яке число/поле випаде, з'являється напруга, що сприяє прихильності та мотивації. Така ігрова форма допомагає всім активно долучатися до освітнього процесу, створюючи ситуації, у яких кожного разу хтось інший матиме можливість поділитися враженнями в змістовному контексті. До того ж момент випадковості нівелює образи, що мають різну природу (не викликали конкретного учня, увімкнули аудіозапис не тієї людини).

Наприклад, на освітньому ресурсі Wordwall є випадкове колесо, у поля якого можна вставити емодзі; за зупинки колеса діти називатимуть емоцію та відзначатимуть її знаковість (позитивність–негативність–амбівалентність) та модальність, розказуватимуть ситуацію з життя, коли відчували подібне, співвідноситимуть із тим, що відчують у цей момент. Використання колеса під час ранкових зустрічей слугує емоційною взаємоналаштованістю, сприяє розвитку емпатії та ефективному слуханню як важливих навичок у процесі спільної роботи. Окрім цього, колесо допоможе обрати того, хто представлятиме результати команд, чи об'єднати дітей у команди, оскільки вони ще пізнають одне одного.

Реалії сьогодення визначають зміни в освітній політиці та закріплених методичних практиках першочерговими як на рівні школи, так і на рівні сім'ї як первинного інституту виховання [3, с. 3]. У Базовому компоненті дошкільної освіти прописано участь батьків у забезпеченні освітніх результатів, натомість у Державному стандарті початкової освіти цього не зазначено. Проте педагогіка партнерства передбачена Концепцією НУШ, а її продукування можливе також під час співпраці у процесі розроблення цифрового медіаконтенту.

Наприклад, батьки можуть долучитися до запису оригінальних аудіо з побажаннями вдалого й продуктивного дня («Доброго ранку, мрійливі першокласники! Щоб день був бадьорим, подаруймо усмішку кожному. Розміщуйтеся зручно на стільцях та насолоджуйтеся тим, що ви пізнаєте світ. Пам'ятайте, ваші батьки підтримують вас та після уроків чекатимуть з теплими обіймами») чи словами на прощання наприкінці уроків («Шановні учні! Ось і закінчився навчальний день. Удома вас чекають рідні, перегляд улюблених мультиків та ігри. Складайте свої речі обережно. Не забудьте попрощатися з вчителем та однокласниками. Щиро обійміть того, кого ви хочете, і скажіть до побачення, бувай чи до нових зустрічей»). Додавши відчуття несподіванки через інтерактив (колесо фортуни або гральний онлайн-кубик), учитель може вмикати аудіозаписи. Залучення батьківської спільноти сприятиме плавній адаптації учнів, відтак діти розумітимуть, що, попри відстань, батьки завжди їх підтримують та чекають.

Ураховуючи особливості педагогіки партнерства, учитель може використовувати цифрові інструменти ще й для створення зручного та доступного інформаційного середовища для батьків, щоб вони знали, як допомагати своїм дітям краще пристосовуватися до нового, тобто батьки також адаптуються до першого етапу шкільного життя їхніх дітей. Створення онлайн–дошок чи форуму з постійним доступом, де розміщуватимуться матеріали для соціально–емоційного розвитку учнів, корисні посилання на релевантний контент, як-от: сторінки з рекомендаціями від психологів, дитячі журнали з якісною наочністю для створення емоційного домашнього куточка, актуальні статті з новітніми трендами, поширеними серед молодших школярів, фрази, які доцільно казати дітям, а яких треба уникати тощо.

Можна зробити висновок, що творчість учителя є важливим чинником для створення цифрового вмісту протягом усього часу розробки наочного, дидактичного, демонстраційного матеріалу, зокрема й під час адаптаційного періоду першокласників. Навіть більше, доступний контент, зорієнтований на індивідуальну траєкторію особистості, створений завдяки цифровим інструментам й творчій натурі вчителя, користуватиметься попитом серед

учнів, сприятиме динамічності освітнього процесу, підвищенню обізнаності дітей, набуттю соціально-емоційного досвіду, ціннісно-етичних переконань.

Список використаних джерел

1. Кисла О. Ф., Коваль В. О. Особливості підготовки педагогів у контексті реалізації наступності між дошкільною та початковою ланками освіти. *Педагогічна освіта: теорія і практика*: зб. наук. праць. Кам'янець-Подільський, 2019. Вип. 26. Ч. 2. С. 266–271.
2. Коновальчук М. В. Розвиток «м'яких навичок» майбутніх учителів початкових класів у процесі вивчення дисциплін вільного вибору. *Eurasian scientific congress: Abstracts of VI International scientific and practical conference*, м. Барселона, 14–16 червня 2020 р. С. 294–299.
3. Кремень В. Г., Сисоєва С. О., Бех І. Д., та ін. Концепція виховання дітей та молоді в цифровому просторі. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. Київ, 2022. Т.4. №2. С. 1–30.
4. Стрілець С. І. Інноваційні форми підвищення кваліфікації: реалії та перспективи. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка*. Чернігів : НУЧК, 2019. Вип. 4 (160). С. 41–48.
5. Стрілець С. І. Від головного редактора. *New Inception*. 2022. № 1–2 (7–8). С. 9–10.

СЕЕН ВПРАВИ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ РОЗВИТКУ САМОСВІДОМОСТІ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Ганна Ябурова, аспірантка кафедри теорії та практики початкової освіти
Науковий керівник: Л.Г. Гаврілова, доктор пед.наук, професор
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», м. Дніпро, (Україна)

SEL FORMAT ACTIVITIES AT THE LESSONS OF ENGLISH TO DEVELOP YOUNG LEARNERS' SELF-AWARENESS

Hanna Yaburova, postgraduate of the Department of Theory and Practice of Primary Education
Donbas State Pedagogical University (Ukraine)

Abstract. *The article reveals the importance of developing the self-awareness of primary students at the English lessons with the help of educational tools and their influence on the educational process. The author offers several practical exercises for schoolers in the SEL format.*

Key words: *social and emotional learning, self-awareness, young learners, communicative skills.*

Анотація. *У статті розкривається важливість розвитку самосвідомості молодших школярів на уроках англійської мови за допомогою навчальних інструментів та їх вплив на навчальний процес. Автор пропонує низку практичних вправ для школярів у форматі СЕЕН.*

Ключові слова: *соціальне та емоційне навчання, самосвідомість, молодші школярі, комунікативні навички.*

Teaching English at primary school is a complicated process as it involves not only gaining the knowledge of new language structures but contributes a lot to the emotional and social development of a young learner. According to the Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning (CASEL), social and emotional Learning is the main basic approach for young pupils for effective acquiring and applying academic knowledge and practical skills, developing healthy relationships, setting up personal goals and sharing collective work, demonstrating empathy to other participants of a learning process and making responsible and effective decisions. CASEL's model of SEL includes five constituent parts which crucially impact academic performance, strong relationships with peers and teachers, well-being experience and less-risky behaviour of pupils at primary school.